

סדר קריש	מוצש"ק	הדלקת הנרות	לעיקוואוד
8:20/9:12	9:32	8:00	ברוקלין
8:18/9:10	9:33	8:01	ירושלים
8:23/9:05	8:56	7:03	בני ברק
8:23/9:07	8:54	7:18	אלעד
8:23/9:06	8:55	7:11	בית שמש
8:24/9:06	8:55	7:02	

רחשני לב

ליקוטי מאמרים ודברי חינוך ואמונה מספרים הקדושים על פרשת השבוע

וב"ב מהר"ל כי כל האדם נברא להוציא שלימותו מכח אל הפועל. וזה יגעתי ומצאתי הוא למצוא החיות בעצמותו שאין חסר לאדם כלל ויש בכל איש ישראל קדושה לאין שיעור רק להסיר הקליפות הסובבין ומכסין האמת...

שפת אמת שנת תרל"ב, בתו"ד

אל תכריתו שבת משפחות הקהתי וזאת עשו להם וחיו ולא ימותו וגו'.
כשנתבונן בפרשה זו נוכל ללמוד מכאן מוסר עצום ונורא, שהרי אין מדובר כאן בעשיית פעולה אסורה אלא באלו שלא עשו משמרת בגדרים וסייגים ולא כיסו את כלי הקודש, וכל חטאם הי' ב"שב ואל תעשה", וגם דבר כזה במניעת גדר וסייג עלול לגרום למיתה רוחנית וגשמית רח"ל. ומכאן יראה האדם גודל האחריות המוטלת עליו להזהר ולהשמר מכל נדנד קל של התרפות בעבודת הקודש, מפני שכל פעולה שבאפשרותו לעשות והוא אינו עושה הרי זה גורם ח"ו לבחינת 'מותו' רח"ל, ורק ע"י 'זאת עשו להם' שעוסקים תמיד בעשי' רוחנית יזכו ל'חיו ולא ימותו'.

נחל יצחק, מהרה"ק מזוטשקא ז"ע, שנת תש"ן בתו"ד

שליש ימי הגבלה.

...ובדמיון זה יש לומר במצות הגבלה ומצות פרישה, שמקורם היו צריכין לקבל עליהם עול מלכות שמים דהיינו הגבלה, ובכח הקבלה הזאת נסתייעו לפרוק מהם כל שמץ פסולת כנ"ל ובאו לעבוד פרישה, וע"כ בציווי הגבלה קודמת אף שבעשי' פרישה קודמת כמו שביציאת מצרים בציווי פסח קדים אף שבעשי' מילה קודמת. ומזה לימוד לכל אדם לקרב את עצמו מתחלה להשי' ע"י שמבטל את דעתו ורצונו ולא לעשות חשבונות רבים, וממילא יבוא אח"כ לעזוב את הרע כדמיון קבלת מצות הפסח ומצות הגבלה ואח"כ באין למצות מילה ומצות פרישה כנ"ל כענין בהגדה קדש ואח"כ רחץ.

שם משמאל, במדבר שנת תרע"ג, בתו"ד

הכנה לקבלת התורה.

...ואולי הפירוש בגמ' (פסחים סח עמוד ב) במאמר רב יוסף אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא. היינו שאמת הוא שע"י התורה הקדושה, אם לומדים אותה בקדושה ובטהרה, נוכל לבוא ע"י למעלות גדולות ונשגבות, ולהעלות גם הארציות לד', אמנם לאו כל אחד זוכה ללמוד בקדושה ובטהרה, וללימוד התורה צריך הכנה ותשובה, וכמבואר בסה"ק ע"פ (ירמיה ד, א) נירו לכם ניר ואל תזרעו אל קוצים, וחלילה בלא תשובה הוא בבחינת ולרשע אמר וגו' (תהלים ג, טז), ומרע"ה בהוספת יום אחד מדעתו, והסכים הקב"ה על ידו, הראה לנו שכאשר כל אחד מישראל יטהר לבו ויכין את עצמו בהכנה דרבה, ורק עפ"י התורה אשר יורוך, כי גם מרע"ה דרש דרש עי"ז ולא בשכלו, בזה ימשיך על עצמו אור קדושה לזכות לאור התורה מצד המקבל, ואז יתגלה עליו, אף שמצד הנותן הי' ראוי להיות הדבר קודם, ואף כי ע"י ההכנה דרבה המה לומדים מועט, אעפ"י יקר בעיני ד' הכנתם, כאשר הי' יקר בעיני ד' ההוספה אף שאיחרו יום אחד מקבלת התורה. וזה הי' מאמר ר"י אעפ"י שחברי המה לומדים יותר ממני, אעפ"י בכח ההכנה גם אני אזכה לקדושת התורה, משא"כ אם לא הסכים הקב"ה.

ישמח ישראל מהרה"ק מאלכסנדר ז"ע, במדבר בתו"ד

ידבר ה' אל משה במדבר סיני באחד לחודש השני בשנה השנית וכו'.

פירש"י, מתוך חיתתו לפניו מונה אותם וכו', וכשבא להשרות שכינתו עליהם מנאם... עכ"ד.

נראה לפרש בררך רמז ומוסר... וכידוע מזה שפירש מרן הק' בעל הדברי חיים מצאנו זיע"א על מה שדרשו חז"ל על הכתוב (דברים טז, ט) שבעה שבועות תספר לך מהחל חרמש בקמה, אל תקרי בקמה אלא בקומה ע"כ, וכלומר כי כל יום ויום מימים קדושים אלו ימי הספירה הוא קומה שלימה ואפשר לתקן בו תיקון כל ימי הספירה, עכ"ה ק.

והנה כאשר אנו עומדים עתה ימים ספורים לפני קבלת התורה, על כן אף שעדיין לא עשינו כלום בימי הספירה להכין עצמינו כדבעי לקבלת התורה, מ"מ בימים הנותרים עדיין אפשר לתקן הכל וכמבואר, ולזה פירש רש"י ז"ל, מתוך חיבתם לפניו מנאם, פירוש מתוך שהקב"ה אוהב ומחבב את ישראל ציוה להם למנות מ"ט ימי הספירה כדי שיהיו כלים ראויים לקבל חלק תורתם בחג השבועות ונתן להם מצוה זו באופן כזה אשר גם בכל יום ויום מהם אפשר עדיין לתקן הכל, וכשבא להשרות שכינתו עליהם מנאם, פי' כאשר עומדים עתה לפני קבלת התורה אשר על ידה אנו זוכים להשראת השכינה ולהתדבק לפניו ית' ציוה להם לישראל למנות ימי הספירה...

הרה"ק ר' משה אריה פריינד ז"ע גאב"ד ירושלים, ליקוטי חידושי תורה פ' במדבר בתו"ד

במספר שמות.

...לשון הכתוב: "במספר שמות", ולבאורה אלו שני מושגים סותרים, שכן, מספר בדרך כלל מראה על התייחסות כללית... לעומת זאת המושג "שמות" משמעותו הפוכה. זוהי הגדרה אישית לכל אחד לעצמו ובשמו. ...אמנם, לכל הגדרה ישנה מעלה, וגם במספר, אם חסר אחד – נחסר המספר וממילא נחסר כל הבנין, ...אבל כשישנם עשרה נפשות בבית, ודאי שכל אחד הוא עולם ומלואו, אך הם אינם נמנים במנין, ואם ח"ו חסר אחד, לא בטלה המשפחה, כי מעולם לא היתה סיבה שתהיה המשפחה בנויה דוקא ממספר נפשות זה. אם כן, כשאמר הכתוב, "במספר שמות", הרי שהיו כאן את שני העניינים כאחד: מצד אחד – "במספר", כל אחד ואחד מעם ישראל השלם לכללות השראת השכינה, ואם חסר אחד, חסר המספר ואין כאן כלום. ומצד שני – "שמות", שמלבד היות כל אחד מעכב בתועלת הכללית, יש לכל יחיד חביבות וחשיבות לעצמו, ומיוחד בשמו ומציאותו להיות עולם שלם לעצמו. וללמדנו בא על מציאות כל יהודי בכל דור שמעלתו כפולה – במספר ובשם. זהו ענין מספר בני ישראל, לא רק שהעם צריך שיהיו בו כך וכך אנשים, ואם חסר אחד – חסר רק אותו אחד, אלא צריך את המספר ההוא, ואם חסר אחד בטל הכל ואין כאן כלום. כי כל אחד מעכב הכל, ומכאן נובעת חשיבותו העצומה של המנין.

הגה"צ ר' שמשון פינקוס זצ"ל, תפארת שמשון, מספר ושם בתו"ד

הקרב את מטה לוי וכו'.

...ובמדרש בני לוי שקירבו עצמם לי. אא"ז מו"ר ז"ל הגיד כי וודאי הי' גם בכל ישראל שלא חטאו. רק לקרב ולומר שהוא לה' זה לא הי' רק לשבט לוי כו'. כי באמת בכל אדם יש נקודה אמיתית ורצון אמת להשיית ורק שנכסה ונסתר ברצונות אחרים ועל זה כל היגיעה לבוא לאמיתות הרצון כנ"ל.

רה"ש ההלכה

בעריכת
הרה"ג ר' ישכר דוב עטיין שליט"א
מור"ץ באלעד
בפיקוח הרב הגאון ר' משה שטיין שליט"א
רב דקל חסידים בני ברק, מור"ץ בשכט הלוי
ונח"ס פסקי מורן לביית דין

פסקים ובידורי הלכות בדברים
המצויים הלכה למעשה מפסקי
מורן בעל שבט הלוי זצ"ל

פסקי הלכות

מהלכות הדלקת נרות ביום טוב

א. זמן ההדלקה: יש נוהגים להדליק קודם כניסת יו"ט כמו בער"ש [מלבד כשחל במוצש"ק או ביו"ט ב' שמדליקין בלילה] (כ"כ בנו של הפרישה בהקדמה לטור יו"ד בשם אמו הרבנית, וכ"כ בפמ"ג סי' ר"ס מ"ז סק"ג דמצווה שיהא דלוק לכבוד היום מבע"י), ויש נוהגים להדליק בלילה קודם הסעודה (כמ"ש במט"א סי' תרכ"ה סל"ג).

ב. זמן הברכה: יש נוהגים לברך אחר ההדלקה וכמו בשבת (כ"כ במג"א סי' רס"ג סק"ב שלא לחלק בין יו"ט לשבת שא"ל לברך מקודם כיון שמקבלת שבת בברכה ולא תוכל להדליק וה"ר ביו"ט משום לא פלוג, וכ"כ בשו"ע הרב שם ס"ח ובה"ח), ויש נוהגים לברך ואח"כ להדליק (כמ"ש בהקדמת פרישה הג"ל בשם אמו והסכים לזה בדגול מרבה סי' רס"ג ומשנ"ב סק"ז), וכ"כ במטה אפרים סי' תרכ"ה סל"ג ע"ש).

ג. ברכת שהחיינו: נהגו הנשים לברך שהחיינו בשעת ההדלקה (אף שפקקו בשאלת יעב"ץ ח"א סי' ק"ז ובמשנ"ב סי' רס"ג סק"ב מ"מ כן נתפשט המנהג וכמ"ש במט"א סי' תקפ"א סנ"ד, וע"ע באלף למטה סי' תר"ט סק"ו), אשה שברכה שהחיינו בהדלקת הנרות ויצאת בברכת היין מהמקדש לא תענה אמן בליל ר"ה ובליל שבועות על ברכת שהחיינו של המקדש כי ענייתה נחשבת להפסק בין הברכה לשתייה, ובפסח וסוכות לא נחשב להפסק (עי' שו"ת שבט הלוי ח"ג סי' ס"ט לחלק בין פסח וסוכות שאז השהחיינו שבקידוש קאי גם על מצוות הלילה שמן הסתם לא כיוונה עליו בהדלקת הנרות משא"כ בשבועות ור"ה שהחיינו הוא רק על היו"ט גופא, וד' האג"מ באו"ח ח"ד סי' כ"א אות ט' שבכל גווני לא נחשב להפסק כיון שאצל המקדש היא ברכה הצריכה ע"ש).

ד. הרכבת פתיל צף ביו"ט: מותר מעיקר הדין להכניס את הפתילה בתוך עיגול השעם ביו"ט [אבל אסור להכניסו אם החור סתום] ויש המכניסים לכתחילה בעיו"ט (עי' בשו"ת שבט הלוי ח"ט סי' קכ"ח ובברורי הלכות הכא).

בידורי הלכות

הרכבת פתיל צף ביום טוב

שאלה: האם מותר להרכיב ביו"ט את הפתילה של הפתיל צף בתוך הנקב של עיגול השעם, או שיש בכך איסור משום מתקן כלי ביו"ט?

תשובה: בקובץ מבית לוי ח"ב בפסקי הלכות מומין זצ"ל (עמוד י"א ס"ז) נכתב שמוותר להכניס את הפתילה בתוך העיגול הצף ביו"ט ויש המכניסים לכתחילה מערב יו"ט, ובמדור תגובות והערות שבקובץ מבית לוי ח"ז הובא מכתבו של הרה"ג מסעוד בן שמעון שליט"א (המכנה כיום כרבה הספרדי של ב"ב) למרן זצ"ל שהקשה מאי טעמא לא יהא אסור הדבר משום תיקון מנא וכהא דאי' בשבת מ"ח. אין נותנין את המוכין לא לתוך הכר ולא לתוך הכסת ביו"ט ואין צריך לומר בשבת, ומפרש בגמ' דהיינו בחדתי, ופרש"י שלא היו מעולם לתוכו דהשתא עביד ליה מנא, וכן נפסק להלכה בשו"ע סי' ש"מ ס"ח, דלפ"ז גם בנדו"ד כשמכניס הפתיל בתוך העיגול הו"ל מתקן מנא שהרי עי"ז נעשה ראוי להדלקה, וכן מצינו בשו"ע סי' ש"ז ס"ב ש' המחבר נשמטה לו רצועות מנעל וסנדל וכו' מותר להחזיר הרצועות למקומן וכו' ובמג"א שם סק"ז כ' אבל במנעל חדש אסור ליתן הרצועות בשבת דמתקן מנא וה"ה בסרבל או במכנסיים אבל אבנט שרי להכניס במכנסיים דלא מוטל ליה התם ועשו להכניס ולהוציא תדיר לא מיקרי מתקן מנא וכו', ולא דוקא כששניהם חדשים אלא כל שלא היה שם בתחילה אסור וכמבואר שם במשנ"ב סק"ה ח"א מא"ר שם סק"ז וא"כ ה"נ בנדו"ד דמבטל את הפתיל לעיגול ואין עשוי להכניס ולהוציא הפתיל אמאי לא יאסר משום תיקון מנא.

ועני"ש בקובץ מבית לוי שהשיג הגאון ר' משה שאול קליין שליט"א על דבריו וכו' שלדעתו דומה הדבר למניח פתילה בטבעת ברזל שבחזאי אין בכך משום מתקן מנא דאין הפתילה מתקנת את הכלי ולא הכלי מתקן את הפתילה אלא כל אחד כלי בפני עצמו ומחבר שניהם כדי שידלקו, וה"ה בפתיל צף, ואף שיש לחלק דבמניח פתילה בטבעת הוא מוציא את הפתילה לאחר שכבתה ומשתמש בשנית בטבעת לפתילה חדשה מושא"כ בפתיל צף שלא משתמשים שוב בעיגול השעם ונמצא שמבטל את הפתילה לעיגול, אעפ"כ נראה שאינו דומה להכנסת מוכין לתוך הכר או רצועות מנעל וסנדל דשם בהכנסת המוכין והרצועות נחשב כמתקן מנא משום שנעשה עי"ז שלימות הכלי אבל בנדו"ד הפתילה הוא הכלי בשלימותו והעיגול אינו אלא מחזיקו שלא יפול לתוך השמן אי"כ אינו מתקן מנא, ועי"ש בהערות הגאון ר' יעקב מאיר שטרן שליט"א שדחה סברא זו דלאורה גם במכנסיים איירי באופן שיכול ללכת בהם בלא המשיחה אלא שהמשיחה מהדקה לגוף ואעפ"כ כיון שמתחרם ביחוד לקביעות הו"ל מתקן מנא ועי"ש שדחה מוש"כ בקצות השולחן סי' קמ"ו סק"ד דמיירי במכנסיים שאין להם כפתורים וכלי המשיחה יפלו לגמרי דהרי גם הכנסת רצועה במנעל חדש אסורה וכן הסתם מיירי גם במנעלים שלנו שאפשר ללכת בהם בדוחק גם בלי רצועה ואעפ"כ אסור הכנסת רצועה חדשה בשבת משום מתקן מנא ש"מ שאין הדבר תלוי רק באם מוטל ליה התם וממילא גם בנדו"ד אף שהפתילה היא כלי בפני עצמו הו"ל מתקן מנא משום שאין מוציאין הפתילה מעיגולו.

עוד כתב שם הגר"מ"ש קליין לחלק בנדו"ד לא חשיב כמתקן מנא כיון שלאחר השימוש בפתילה אין היא ראויה לשימוש חוזר ויכולים להוציאה ולהכניס פתילה אחרת בעיגול

השעם ומה שאין עושים כן אי"ז משום שמבטל ליה אלא שכיון שאין לו חשיבות זורקים אותו אחר ההשתמשות ונמצא שהדבר נחשב כחיבור ב' כלים להשתמשות ביחד שבחזאי אין בכך איסור משום מתקן מנא, משא"כ בהכנסת רצועה למנעל שרוצה לקבוע השימוש במנעל בצורה זו בתמידות דהו"ל מתקן מנא שעושהו בכך לכלי אחד, ועוד דבדבר שמשתמשים בו רק פעם אחת ואין לו חשיבות אין בזה משום בונה וסותר בכלי וכמו בחותלות של תמרים בס' ש"ד ס"ח וגם במכניס דלת של שידה ותיבה ומגדל למקומה ואינו תוקע אין בו לא משום בונה ולא משום מכה בפטיש כמבואר בס' ש"ג ושי"ד ונדו"ד קיל טובא מכל הנ"ל, וכן שמענו בע"פ ממרן הגר"ש ואזנר שהוא נוטה דאין איסור מן הדין להכניס הפתילה לתוך העיגול ביו"ט אף שלעצמו נהג להחמיר.

ובהערות הגר"מ שטרן שם כ' להעיר על מש"כ הגר"מ"ש קליין שבדבר שמשתמשים בו פעם אחת אין בזה משום בונה וסותר מדברי התהלה לדוד בס' ש"ז סק"ה שכתב לחדש עפ"י דברי המג"א הנ"ל דבהכנסת רצועה למנעל חדש מתחייב משום מכה בפטיש דלפ"ז צריך לומר דמה שמוותר לחבר כלי של פרקים בחיבור רפוי זהו רק בשן אבל בחדש אסור משום מכה בפטיש, ולפ"ד ה"ה דאסור להכניס דלת של שידה ותיבה ומגדל בחיבור רפוי כשהוא חדש ומעתה לפ"ז גם בנדו"ד אין להחזיר דמשתמשין בו רק פעם אחת, אמנם ממקום אחר יש להביא ראיה להחזיר בנדו"ד דבס' תק"ט ס"ג כ' המחבר שמוותר לתפור ביו"ט עופות שממלאים אותם בשר או ביצים והוא שיתקן מעיו"ט החוט וישימו במחט ויהיה שלא יחתוך החוט ביו"ט, וכ' המג"א שם בסק"ח מרבינו ירוחם בשם ירושלמי דטעם איסור שימת החוט במחט ביו"ט הוא מגזירה שמא יבוא לחתוך החוט ביו"ט, וא"כ משמע דבמקום שאין חשש זה ובנדו"ד שהפתילות מוכנות בגדל אחיד הדבר מותר ואין בכך איסור משום תיקון מנא, ואין לדחות דהתם מיירי במחט ישן ולכן לא הוה מתקן מנא, דהרי מבואר במשנ"ב בשם א"ר (המובא לעיל) דאף במנעל ישן אסור להכניס רצועה חדשה, והטעם דאי"ז תיקון מנא צ"ל דהוא משום שהחוט לא יאשר שם בקביעות שהרי ע"י התפירה הוא יכלה וא"כ ה"ה בנדו"ד מכיון שלאחר ההדלקה הראשונה הפתילה מתקלקלת וא"א להשתמש בה שוב פעם אף שאין בדעתו להוציאו מעיגול השעם מ"מ הואיל ואינו ראוי שוב לשימוש יחד אין לו חשיבות של תיקון כלי.

ועי"ש במה שכתב מרן זצ"ל (והודפס לאחמ"כ בשו"ת שבט הלוי ח"ט סי' קכ"ח) ראיתי מוש"כ ידידי הרבנים הגאונים הצדדים לאיסור ולהיתר אמנם יותר אני נוטה לצד המתירים מעיקר הדין דנתינת פתילה לתוך הצף אינו להשלים כלי אלא (עיגול השעם) הצף הוא בית קיבול המחזיק את הפתילה, ואינו דומה להכנסת רצועה במנעל ומשיחה במכנסיים, ובדאי לא לנתינת מוכין לתוך הכר, ואינו דומה כלל להא דס' ש"ג ס"ט (דהתקוע עץ בעץ הו"ל תולדת בונה), והפתילה נשרפת והצף נשאר וכמו שכתבו הגר"מ"ש קליין והגר"מ שטרן, ויפה העיר הגר"מ"ש שטרן מהא דס' תק"ט ס"ג, ואני לעצמי נהגתי להכין הכל לפני יו"ט. וע"כ להלכה למעשה אין איסור מעיקר הדין להכניס את הפתילה בעיגול הצף ביו"ט [אבל אסור להכניסו אם החור סתום] ויש המכניסים לכתחילה מעיו"ט.

הילולא דצדיקא

נלב"ע
ו' סיון
שמ"ח

הרה"ק
רבי חיים מפרידברג זי"ע
אח של רבינו המהר"ל

אלה תולדות

רבינו המופלא שבחכמים, מנוחת כבוד, (נוסח שער הספר 'ספר החיים'), מרנא ורבנא, הגאון הגדול, שר התורה, אספקלריא המאירה... כל דיבור ודיבור מרגנותיה תחותיה וברוח הקודש נאמרו... (הסכמת הרה"ק האוהב ישראל מאפסא על ספר החיים מהדורת מעז'בוז), הגאון המופלא בתורה וחסידות ומעשים נבחרים... הרביץ תורה והפיץ מעיינותיו חוצה, מים חיים טהורים קרוב לארבעים שנה, והעמיד תלמידים מאושרים, (הסכמת רבי יעקב כ"ץ חתן אחיו המהר"ל שם), גאון אדיר, איש אלקים, מופלג שבחכמי דורו, בעל מקובל גדול וגורא, (מליצי אש ערך רבינו), ה"ה רבינו הגאון החסיד רבי חיים אב"ד ור"מ דק"ק פרידבורג, נולד בפוזנא לאביו הגה"ק רבי בצלאל ב"ר חיים מוורמייזא, בן בנו של הרה"ק רבי יהודא ליזאי הזקן מפראג זצ"ל, מגזע הגאונים המיוחסים מגזע רש"י עד דוד המלך. בשנות נעוריו כבר ניכרו כשרונותיו המופלאים, וכפי שהעיד רבינו על עצמו, 'ואני בעודי נער כמו בן ז' שנים, פעם אחת לביל שבת של פרשה זו [פרשת יתרו] הסיבו יחד זקנים בעלי הוראה, ונתנו ונשאו בזאת הקושיא, והייתי מקשיב לקולם. לאחר דבריהם אמרתי לחוות דעי גם אני ברשותם, והודו לי רבותי והנהנו להם מאוד, (באר מים חיים פרשת יתרו יח, ו).

רבותיו

בעודו צעיר לימים למד רבינו תורה אצל מורו ורבו הגה"ק הר"ר יצחק ספרדי זצ"ל [אשר מנוחתו כבוד בירושלים עיר הקודש תוב"ב] אשר גדלנו על ברכו ולמדנו מקרא בדיוק, וגם פרש"י על החומש בעיון רב, (רבינו בהקדמתו לספרו אגרת הטיול).

בעודו צעיר לימים עזב את ארץ מולדתו, ונסע למדינת פולין, ללמוד אצל גאוני הדור דשם, ה"ה הגה"ק רבי שכנא אב"ד לובלין זצ"ל, אשר בישיבתו למד יחדיו עם חברו וידידו רבן של ישראל רבי משה איסרליש זצ"ל המכונה בכל 'הרמ"א'. וכן למד תורה בישיבתו של רבינו רבן של ישראל הגה"ק רבי שלמה לוריא הידוע בשמו המהרש"ל, שהיה אז ראש מתיבתא באוסטרעהא שבוואלין. בשנת ש"ט לערך, עזב רבינו את מדינת פולין, ופנה מערבה למדינת אשכנז [דייטשלאנד] לעיר אבותיו בוורמייזא, והחזיק ישיבה שם. ובשנת ש"כ"ד לפ"ק עבר לעיר פרידבורג ע"י הפצרת אנשי הקהילה לשמש כראש מתיבתא ולשמש במורה הוראה דשם ולבסוף נתמנה כאב"ד דשם.

ענותנותו גודל גדלותו

רבינו כשהיה עוד צעיר לימים, ושמעו של ידידו מנעורים רבינו הרמ"א כבר יצא שמו לתהילה, ויפציר בו הרמ"א ברבי חיים שיזאיל נא להיות סגנו וממלא מקומו בבית דינו אשר בקראקא, ויפצר בו מאוד, ואכן קיבל רבינו מרותו להיות לו סגנו וכמ"מ. והיה היום נפטר הרבנית אשת נעוריו של רבינו מהר"ח, מיד התחילו כולם להציע בו נכבדות, וכל הגבירים

התנצחו לזכות בזכות הגדולה, וכמובן שהבטיחו לפרנסו כל ימי חייו. אבל לא כן היתה דעתו, כי רצה הוא לשבת באהל שבת תחכמוני בהשקט, ולהגות בדברי תורה בלי שום עול הרבנות ודאגת הפרנסה.

פעם כאשר נסע רבינו הרמ"א זצ"ל לאחת מנסיעותיו, השאיר את רבינו תחתיו להיות יושב על מדין בקראקא, שלח רבינו אחר שדכן ידוע לו לאיש נאמן, ויאמר לו שמע נא הדברים אשר אדבר אליך, באופן שלא יודע הדבר לשום איש שבעולם. לך נא ותחקור בעיר לאיש כשר היודע להעריך התורה ולומדיה, ואפילו אם אינו ממשפחה מיוחסת כ"כ, שישכים לתת עבורי בית מיוחד וספרים כחפצי ושיוכל להחזיק אותי לעסוק בתורה בלי טרדה ומניעה מדאגת פרנסה, ובתנאי שלא יגלה הדבר לעולם לשום אדם שאני חתנו... וילך האיש ומצא איש פשוט שעבד לפרנסתו כאופה העיר, ולו בתולה כשרה, והציע לו כדבר הזה. מיד כשמוע האופה כדברים האלה שמח על מבוקשו, והסכים לכל הנ"ל. מיד שלח רבינו רשימת הספרים, וצווה עליו להמתין עלי מועד ולהכין צרכי החתונה.

כאשר בא רבינו הרמ"א מדרכו, אחר כמה ימים ראה הרמ"א והנה פני רבינו אינם כתמול שלשום. אמר לו הרמ"א, למה פניך נפולות, הלא אין חסר לך כאן כלום, ואם על על פטירת אשת נעורים הינך מצטער, תדע כי קרובה ישועתך לבוא, כי שמעתי עליך נכבדות כשהייתי בדך, וברצונך אכתוב שיבואו תיכף לסיים השידוך בך טוב. והיה רבינו כמחריש. אחרי כמה ימים אמר לו רבינו, תדע אהובי חביבי כי נגמר בדעתי לנסוע למשפחתי ולבית אבי, ואם כי אתה טוב לי מעשרה אחים, עם כל זאת לבי הומה להתראות עם בני משפחתי ועם אחי הגדול מהר"ל אבדק"ק פראג. כשמוע הרמ"א כדברים האלו הצטער מאוד, והוריד דמעות על אשר הוצרך להיפרד מידיד נעוריו, וגם רבינו בכה בכה גדול על זה, ואמר לו, אל נא תוסיף ותרבה לדבר אלי עוד בדבר הזה, כי נגמר בדעתי לעשות כן.

וכראות רבינו הרמ"א כי הוא חזק בדעתו, מיד שינה את טעמו, ואמר לו, א"כ הבה ונמתין חודש ימים כדי לעשות מסיבת פרידה כראוי וכיאות לחכם גדול כמך ואשלחך בשמחה ובשירים בכבוד גדול, והסכים רבינו לדבר הזה. וכך הוה. ומי ראה גדול וחכם הרזים הרמ"א יוצא לקראת חבריו, וכך יצאו כל אנשי העיר ללוותו, וגם האופה ביניהם. אחר כמה מילין נפל רבינו הרמ"א על צאווריו חבירו ונפרד ממנו לשלום, וכך נסע רבינו להעיר הקרובה עד שישקוט הדבר. וכעבור כמה ימים קידש רבינו את בת האופה לו לאשה, ע"י מנין מצומצם. וכך ישב רבינו בבית חותנו משך ב' שנים ולמד בהתמדה וחבר שם את ספרו 'באר מים חיים על פרש"י'.

לימים פרצה מגיפה בקראקא, ויצא הרמ"א לחקור הדבר על מה עשה ה' ככה להעיר הזאת, והנה באו כמה אנשים וחשבו בו ברבינו שעשה ח"ו... מיד צוה הרמ"א שיביאוהו אותו אליו. מיד הביאו את רבינו לבית דינו

של הרמ"א, וכאשר ראהו הרמ"א והכיר, אמר הניחוהו לנפשו והכניסו לחדרו, ויפול על צוארו ויבך, ויהי כאשר הרים הרמ"א את פניו וירא והנה רבינו מצחק. אמר לו הרמ"א, ג' שאלות אליך, מאין באת לבית האופה, מהו השמע הרעה שיצא עליך, מדוע אתה מצחק.

אמר לו רבי חיים, אשיבך על ראשון ראשון. א', אחר שראיתי כי טרדתי גדולה במאוד בביתך, ואיני מוצא מנוח לנפשי ללמוד תורה כראוי, ע"כ עשיתי כדברים האלו, ובכך זכיתי לישיב באהלה של תורה מתוך רוגע ושלוה, ולהתפלל אל ה' כראוי בלי בלבולים וכדומה. ב', אחר שזכיתי ת"ל לשבת באהלה של תורה מתוך שלוה, ויראתי פן אלכד ח"ו במחשבת פסול של גאווה וכדו', לכן ביקשתי מהש"ת שיזמין לי נסיון של שפלות כדי שאנצל ממלתעות היצר. ג', ומה ששאלת ולשחוק מה זו עושה, כי ראה ראיתי שלוחי ב"ד הממתינים במקלות להענישני... מיד יצא רבינו הרמ"א ואמר להם, חדלו לכם מלנגוע באיש הזה כי איש קדוש הוא...

כעבור זמן התיישב רבינו הרמ"א בדעתו, אלך ואראה מעשה חברי אשר הגיד לי שביקש מהש"ת שיזכה לשפלות רוח, ואבחן אם כנים הדברים או לא! בלילה לקח את משמשו והלך לחצר בית האופה ויעמוד תחת החלון לשמוע מה הוא עושה. והנה שני קולות הלומדים בשקיקה ובהמדה גדולה, קול אחד הכיר מיד שזהו קולו של רבינו, אך קול השני לא ידע מאומה מה היא. וכך עמד משך זמן מה, ומרוב תמהון הלך ודפק בדלת רבינו, וכאשר פתח רבינו הדלת, והנה רואה הרמ"א האיק שחבירו יושב לבדו ואין איש שם בביתו, השתומם מאוד, וישאלהו לאמר, הלא שמעתי שני קולות לומדים, ועתה אינני רואה כי אם אותך לבדך? ועל כן הנני גוזר לעיך בגזרת מרא דאתרא שתודיעני מי הוא הלומד עמך כעת. ויען רבינו, יען גזרת עלי אני מוכרח להגיד לך האמת, כי הוא אליהו הנביא זכור לטוב אשר הוא לומד עמי והוא פה עמנו, ויפקח ה' את עיני רבינו הרמ"א וראהו יושב שם עמו... (עדת צדיקים)

אשכנחיה דרבי

בהגיע רבינו לערך שנות חיי"ם [ס"ח], ביום מתן תורה חג השבועות שנת שמ"ח, עלתה נשמתו הטהורה לגנזי מרומים, לאור באור החיים, בשם טוב עולה על כל הכתרים, ונספד כהלכה בכל תפוצות עם ישראל.

הוא היה אומר

יסוד גדול בלימוד התורה כתב רבינו בספרו 'ספר החיים' (ספר זכויות פ"ו) לבאר מדוע הוצרך הכתוב להוסיף עוד לומר, 'מטמונים תחפשנה' אחר שכבר אמר 'אם תבקשנה ככסף' וז"ל, האדם יראה לעשות המצוה בזריזות ובחשק גדול כדרך שהוא זהיר וזריז לבקש הכסף הנמאס והוא שנאמר 'אם תבקשנה ככסף וגו'. וגם לא יכריז את צדקתו ברבים, כדרך המחפש מטמון אחד תחת הקרקע שלא יכריז ענייניו רק עושה דבריו בצנעה ובהיחבא שלא יודע, והוא שנאמר וכמטמונים תחפשנה אז תבין יראת ה', עכ"ל. זיעזוכ"א.

ד סיון - הלכות אסורי לשון הרע - הקדמה

וְאֶחָשְׁבָה לְרֵצַח זֹאת. מֵאֵין נַעֲשֶׂה הָלֹא הִזָּה הַפֶּקֶר כָּל כָּךְ לַעֲיִי הַרְבֵּה בְּנֵי אָדָם. וְהַתְּבוּנָתִי שֶׁזֶה הוּא מִכְמָה סְבוּת, לְהַמּוֹן מִצַּד אֶחָד וּלְהַלְוִמִּים מִצַּד אֲחֵר. הַהַמּוֹן אֵינֶם יוֹדְעִים כָּלֵל שֶׁאֲסוּר לְשׁוֹן הָרַע הוּא אֶפְלוּ עַל אָמֶת, וְלִהְיֶעֱלִי תוֹרָה אֶף אוֹתָם שֶׁתִּבְרַר לָהֶם וְנִתְאַמְּתָ לָהֶם שֶׁאֲסוּר לְשׁוֹן הָרַע אֶפְלוּ עַל אָמֶת, יֵשׁ מִהֶם כְּמָה שֶׁיֵּצֵר הָרַע מִטַּעַם אוֹתָם בְּפָנִים אֲחֵרִים. אֶחָד, שֶׁתִּקַּח מִחֲשִׁיב הַיֵּצֵר הָרַע בְּרַעֲיוֹנָיו אֶת הָאִישׁ שֶׁהוּא מְסַפֵּר עָלָיו לְחוּנָה, וְאוֹמֵר לוֹ מִצְוָה לְפָרְסָם אֶת הַחֲנֻפִּים וְהַרְשָׁעִים. וּפְעָמִים אוֹמֵר לוֹ, הֲלֹא פְלוֹנִי הוּא בַּעַל מַחֲלָקָה וּמִתָּר לְסַפֵּר לְשׁוֹן הָרַע עָלָיו. וְלִפְעָמִים הוּא מִפְתָּחוֹ בְּהִתְקָא דַּאֲפִי תִלְתָּא (בְּפָנֵי שְׁלֹשָׁה). וּפְעָמִים בְּהִתְקָא דַּאֲפִי מְרָא (בְּפָנֵי הַמַּדְבֵּר). שְׂמִסְכִּים בַּעֲצָמָם בַּעַת הַסְּפּוּר שֶׁהִיא אוֹמֵר לוֹ אֶף בְּפָנָיו, וּמִגִּלָּה לוֹ הַיֵּצֵר הָרַע אֶת הַמֵּאֲמָרִים הַשִּׁיכִּים לָהּ, וְעַיִן לְקַמֵּן בְּכָלֵל ב' ג' ח'. וּפְעָמִים הוּא מִפְתָּחוֹ בְּאִיכּוּת הַדְּבָר, לֹאמֹר שֶׁאֵין זֶה נִכְנָס בְּכָלֵל לְשׁוֹן הָרַע כְּגוֹן מִזֶּה שֶׁרָגִילִין הַרְבֵּה אֲנָשִׁים, בַּעֲנוּתֵינוּ הַרְבִּים, לְפָרְסָם עַל אֶחָד שֶׁאֵינוֹ חָכֵם, וּבְאֲרָנוּ זֶה לְקַמֵּן בְּכָלֵל ח'. כָּלֵלֵנוּ שֶׁל דְּבָר, הַיֵּצֵר הָרַע פְּעֻלָּתוֹ אֶחָת מִשְׁתִּיקָה, אוֹ שֶׁמִּפְתָּחוֹ, שֶׁאֵין דְּבָר זֶה נִכְנָס בְּכָלֵל לְשׁוֹן הָרַע, אוֹ שֶׁעַל אִישׁ כְּזֶה לֹא צֹנֶתָ הַתּוֹרָה בְּאֲסוּר לְשׁוֹן הָרַע. וְאִם רוֹאֶה הַיֵּצֵר הָרַע, שֶׁבָּאֵלוּ עֲנִיִּים לֹא יִצְחָ לְאָדָם, הוּא מְרַמֵּה אוֹתוֹ בְּדַפְּךָ, שֶׁמִּהֲמִיר עָלָיו כָּל כָּךְ בַּעֲנִין לְשׁוֹן הָרַע, עַד שֶׁמִּרְאָה לוֹ שֶׁהִזָּל נִכְנָס בְּכָלֵל לְשׁוֹן הָרַע, וְאִם כֵּן אֵי אֶפְשָׁר לְחִיּוֹת חַיִּי תָבֵל בַּעֲנִין זֶה אִם לֹא שִׁפְטָר לְגַמְרִי מַעֲנִינִי הָעוֹלָם, וְהוּא בַּעֲנִין דְּבַת הַנֶּחֱשׁ הָעָרוֹם שֶׁאֲמָר (בְּרֵאשִׁית ג' א'), "אֶף כִּי אֲמָר אֲלֵקִים לֹא תֵאָכְלוּ מִכֶּל עֵץ הָגֶן".

נתרפאו כל המומין

כידוע במתן תורה נתאפרו כל המומין, כל מי שהיה לו אישורו חולי וכדו', כל ישראל נהיו בריאים ושלמים במתן תורה. נצייר לעצמנו שהקב"ה נתן את התורה, וישנה הזדמנות להתרפא ולהושיע! אמנם אנו שואלים בשעת מעשה את החברים, הראית את המעמד הזה? איזו היסטוריה נהיית פה עכשיו? הראית איך פלוגי ואלמוני נתרפאו מחליים? וכן הלאה... האם זה בגדר אדם נורמלי???

יש לנו הזדמנות כעת, כי הרי הקריאה מעוררת את הזמן כידוע מהאריז"ל, הבה נתרפא כולנו מכל המומין ומכל הצרות, ולא נדבר בשעת קריאת 'עשרת הדברות'.

ונזכור גם שהוזהר הקדוש אומר שבשעת "כל" קריאת התורה במשך "כל השנה", צריך האדם לחשוב כאילו כעת נותנים את התורה (ובגלל זה עומדים ב' אנשים מב' צדדי הבעל קורא), וכשהשליח ציבור או האומר קדיש יתום אומר ומבקש מהקדוש ברוך הוא שיהיה לנו חן, פרנסה טובה, בריאות, ושהקב"ה ירחם עלינו מכל מה שמעיק לנו - באומרו בקדיש: יהא להון ולכון שלמא רבא חנא וחסדא ורחמי וחיי אריכי ומזוני ורוחי ופרקנא מן קדם אבוהון די בשמיא וארעא ואמרו אמן. הבה נענה אמן על זה על מנת שיתקיימו הדברים ונכבד את הבקשות הללו על ידי שלא נדבר אז. כמה דקות של שקט סך הכל.

אסור לדבר באמצע קדיש חזרת הש"ץ וקריאת התורה 3463-גימטריא

הוצאתיך ביום ההוא ואם ה' ולא תתן ביד האנשים אשר אתה יגור מפניהם - 3463 גימטריא! והרי זה סוגלה להצלה. (ירמיה לט, יז, כשמחשבים שם ה' נכתב בתורה).

המונע מלדבר באמצע קדיש חזרת הש"ץ וקריאת התורה - 3451

ויתמלל אברהם אל האלקים וירא אלקים את אבימלך ואת אשתו ואמהותיו וילדו - יוצא 13451! (אלקים עם ה"א). סוגלה לרפואה - הפסוק בבראשית פרק כ פסוק יז).

מאכלי חלב באור החסידות

ידועים ומפורסמים דברי קדשו של הרה"ק ר' ארון לייב מפרמישלאן זיע"א "דמי שלא אוכל מאכל קרעפליך בשבועות, סימן הוא שלא עמדו רגלי אבותיו על הר סיני" עד כדי כך. ונשאלת השאלה אמאי, מה טעם שחשוב מנהג קדום זה, וכי בזה תלוי כל מעמד הר סיני. על כן אמרנו נלקטה בשדה ספרי החסידות ארץ זבת חלב ודבש, ונחפשה טעם הדבר, ובעזרת השי"ת יתיישב טעם הדבר.

החתם סופר (דרשות רצ"א) מבאר טעם אכילת מאכלי חלב שביום זה נשתנו ישראל מדיון בן נח האסור לאכול חלב לדין ישראל המותר בכך. וזה לשון קדשו "כיום מתן תורה היו מעלים ניצוצות הק' ע"י אכילת החלב ללא חשיטת הבהמה, כמו אדם הראשון קודם החטא, ואמרו "בהקריבכם מנחה חידשה ליה" ב"שבעותיכם" (במדבר כ"ח כ"ו) ראשי תיבות חל"ב, רמז לאכול מאכלי חלב בשבועות. עיין רוקח "יראה כי טוב לאכול בעלי חיים להעלות ניצוצות מחי למדבר", אך איך היה סג' באכילת חמאה וחלב מבלי להמית חי היה טוב, וכן היה אדם הראשון קודם החטא (שהיה מותר לאכול חלב), אך אחר כך לא היה נפש האדם חשוב כל כך שיהיה בכחו להעלות על ידי חלב, אם לא ימיתנו דוקא ויוציא דמו בנפשו, אבל כל זמן שהחי חי אינו מועיל להעלאתו ואחר החטא לא היה ראוי להמית בעל חי, על כל פנים אחר המבול הותר לנח, (סנהדרין נ"ט ע"ב) אמנם ביום מתן תורה שהיינו כמו קודם החטא היה סג' בחלב בלי להמית בעלי חי, והיו מעלים הניצוצות על ידי חלב. עכ"ל. הגלמוד מדבריו הק' שע"י אכילת מאכלי חלב, אנו מושרשים בקרבנו קדושת בני ישראל בעת מתן תורה, שפסקה זוהמתן כאדם הראשון קודם החטא, ולכך על האדם לחזור על זה בזמן מתן תורתנו.

ובפרט שזמן מתן תורה הוא זמן קבלת עול תורה, וקבלת עול מלכות שמים שלמה, על איש הישראלי לקבל על עצמו להתנער מכל הבלי עולם הזה ולקשר עצמו לתורה בשלמות, וכמו שמסופר מהרה"ק מקאצק זיע"א שפעם בחג השבועות נכנס לבית מדרשו ומצא את החסידים אוכלים קרעפלעך"ק ממולאים בגבינה, הגיב בפליאה ואמר בשבועות קרעפלעך"ק הלא אוכלים קרעפלעך רק כשומרים, 'מען שלאנו', והם שלש פעמים בהושענא רבה שלאנו מען הושענא, בערב יום כיפור שלאנו מען 'על חטא', ובפורים שלאנו מען המן. ומיד ענה בעצמו יתכן שאתם צודקים "אויב מען שלאנו נישט כפרות מיט די עולם הזה, קען מען נישט מקבל זיין די תורה" ולכן מובן שאם אינו מתכוון 'שלאנו כפרות מיט די עולם הזה' איך רוצה לשייך עצמו לעמדו רגלי אבותיו על הר סיני.

והנה בעת מתן תורה שמעו כל ישראל מפי הגבורה "הייתם לי סגולה מכל העמים" וידוע הפי' שכמו הסגול שכל צד שנהפכו נשאר סגול, כך ישראל בכל מצב ובכל מדרגה, המה אוצרו וסגולתו של הקדוש ברוך הוא.

ולפי זה מבואר בדברי הרה"ק הקדושת ציון מבאבוב הי"ד זיע"א בדרך צחות טעם המנהג של אכילת קרעפלעך. דבספר מגדל עוז להיעב"ץ (בחלק עליית הטבע) כתב שאחד מפלאי הטבע בדוממים נזכר בדברי הקדמונים כי הר סיני העידו עליו כי האבנים הנמצאים בו מצויר עליהן צורת סנה, ולכן נקרא ההר ההוא סיני על שם הסנה, ואחד מנכבדי ברצלונא מבני בן חסדאי הביא עמו מן האבנים ההם, והיו יכולים לראות בו הסנה מצויר בתכלית הצורה והצורה ציור אלקי, ושברו את האבן לחצאים ונגלה הסנה בכל חלק ואחר כך חלקו אותו חלק לחצאים ונמצא הסנה מצויר בכל חלק בפנימיותו, וכן פעמים רבות עד שהיו החלקים כדמות בטנים ועדיין הסנה בהם, [וכן הובא בספר מגלה עמוקות פרשת שמות] והנה הקרעפלעך עשויים בשלושה קרנות וכשמחלקים אותם לחצאים עדיין יש לכל חלק ג' קרנות וכשמחלקין אותן לחצאים לחצאים עדיין יש בכל אחד מהם ג' קרנות וכן לעולם, נמצא שבבענין זה של חלוקה לחצאים יש לקרעפלעך דמיון לאבני הר סיני, וכיון שבחג השבועות נתעלה הר סיני שקבלו עליו בני ישראל את התורה לכוונה זו נוהגין לאכול קרעפלעך בחג השבועות. ולכך יש שייכות מנהג זה להר סיני דווקא שההר עצמו מוכיח עד היום נצחיותו של ישראל, שבכל מצב בהם עם סגולה, עם הנבחר של אבינו שבשמים בלא שום שינוי. (ולולא דמסתפינא אמינא בזה רמז למה שהשיב הרה"ק מרוזין זיע"א לרביה"ק ר' מאיר'ל מפרעמישלאן זיע"א לחצות הקרעפלעך לשנים שזה גופא ענין המאכל שכמה שייחצו אותו נשאר משולש והוא רחום יכפר וכו').

והנה כל איש מישראל יש לו מצבים של עליות וירידות, ומה שמחזק אותו הוא הידיעה שנשמתו הוא חלק אלוהי ממעל ממש והוא חלק מעם הנבחר, וידוע שנשמתו בתוך כלל נשמת ישראל קבלה על עצמה באהבה "נעשה ונשמע", ומה שכעת הוא נרפה בעבודת ה' הוא מחיצה וקליפה המסתרת את הפרי הארת נשמתו הקדושה. וזה מבואר בשפע חיים מהרה"ק מקלוינבורג זיע"א טעם הגון למנהג ישראל לאכול בחג השבועות קרעפלעך שעוטפים את הגבינה ומכסים אותה בעיסה ואינה נראית מבחוץ, לרמז על זה שבתוך תוכיות ליבנו גזוז וטמון רצון עז ונכספה וגם כלתה נפשנו לשרתך, אלא ששאר שבעים מוסה ומעכב בעדינו.

ובגמ' (נדרים כ' ע"א) כל מי שיש בו עזות בידוע שלא עמדו רגלי אבותיו על הר סיני, היינו שמעמד הר סיני מסמל את עצמיותו של ישראל שהם ביישניו וכו', כן הדבר במנהג זה אנו מאמינים בקדושת פנימיות נשמות ישראל בעמדם על הר סיני ואף אם יש הסתרה על הפרי תוכנו צרוף אהבה.